

УДК: 372.881.161.1(575.2)(043.3)

DOI 10.33514/1694-7851-2024-2/2-89-95

Мырзадаирова Д.Ш.

педагогика илимдеринин кандидаты, доценттин м.а.
И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

myrzadairova73@mail.ru

Култаева Г.Б.

магистрант

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

gulzina0610@gmail.com

БАШТАЛГЫЧ БИЛИМ БЕРҮҮДӨГҮ САНАРИПТИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫН ИНТЕГРАЦИЯСЫ: КОМПЕТЕНТТҮҮ ИНСАНДЫН ПАЙДУБАЛЫН ТҮЗҮҮ

Аннотация: Макалада заманбап баланын компетенттүү инсандыгын калыптандырууда башталгыч билим берүүнүн ролу каралат. Психологиялык, педагогикалык жана маданий аспектилердин, ошондой эле, ийгиликтүү тажрыйбалардын мисалдарынын негизинде авторлор башталгыч билим берүүнү өнүктүрүүнүн негизги принциптерин, көйгөйлөрүн жана перспективаларын талкуулашат. Кошумчалай кетсек, бул жаатта инновациялык ыкмалар, учурдагы чакырыктар жана перспективалар көрсөтүлөт.

Негизги сөздөр: Башталгыч билим берүү, компетенттүү инсан, психологиялык аспектилер, педагогикалык методдор, маданий аспектилер, инновациялар, чакырыктар, перспективалар.

Мырзадаирова Д.Ш.

кандидат педагогических наук, и.о. доцента

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

myrzadairova73@mail.ru

Култаева Г.Б.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

gulzina0610@gmail.com

ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ: СОЗДАНИЕ ОСНОВЫ КОМПЕТЕНТНОГО ЧЕЛОВЕКА

Аннотация: В статье рассматривается роль начального образования в формировании компетентной личности современного ребенка. На основе психологических, педагогических и культурологических аспектов, а также примеров успешного опыта авторы обсуждают основные принципы, проблемы и перспективы развития начального образования. Кроме того, будут представлены инновационные подходы, текущие проблемы и перспективы в этой области.

Ключевые слова: Начальное образование, компетентная личность, психологические аспекты, педагогические методы, культурные аспекты, инновации, вызовы, перспективы.

Myrzadairova D. Sh.

Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor
Kyrgyz State University named after I. Arabaev
Bishkek c.
myrzadairova73@mail.ru

Kultaeva G.B.

master's student
Kyrgyz State University named after I. Arabaev
Bishkek c.
gulzina0610@gmail.com

INTEGRATING DIGITAL TECHNOLOGIES INTO PRIMARY EDUCATION: CREATING THE FOUNDATION OF A COMPETENT HUMAN BEING

Annotation: The article examines the role of primary education in the formation of a competent personality of a modern child. Based on psychological, pedagogical and cultural aspects, as well as examples of successful experience, the authors discuss the basic principles, problems and prospects for the development of primary education. In addition, innovative approaches, current challenges and prospects in this field will be presented.

Keywords: Primary education, competent personality, psychological aspects, pedagogical methods, cultural aspects, innovations, challenges, prospects.

Заманбап коомдо санариптик технологиялар күнүмдүк жашоонун барган сайын маанилүү элементине айланууда. Презентациялоо көндүмдөрүн өнүктүрүү – окутуунун маанилүү компоненти болуп саналат, айрыкча башталгыч класстарда колдонууда алардын тил жана баарлашуу көндүмдөрүнүн пайдубалы калыптанат. Оюндар, ролдук көнүгүүлөр, технологиялык тиркемелер жана башкалар сыяктуу интерактивдүү окутуу ыкмаларын колдонуу презентациялоо көндүмдөрүн эффективдүү өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт, окуучулардын мотивациясын жогорулатат жана окуу үчүн жагымдуу атмосфераны түзөт. Мындай ыкмалар окуу процессин кызыктуу кылып гана тим болбостон, окуу-тарбия процессин индивидуалдаштырууга да көмөктөшөт, бул окуучулардын керектөөлөрүнүн жана жөндөмдүүлүктөрүнүн көп түрдүүлүгүнүн шартында өзгөчө маанилүү. Ошентип, интерактивдүү окутуу ыкмаларын колдонуу менен презентациялоо көндүмдөрүн өнүктүрүүдө заманбап билим берүүдө актуалдуу бойдон калууда.

Аларды окуу процессине пайдалануу, өзгөчө башталгыч билим берүүдө келечек муунду тарбиялоодо жана турмуш жолуна аттанууда олуттуу милдет болуп саналат. Бул макалада биз башталгыч билим берүүгө санариптик технологияларды интеграциялоонун максаттарын жана келечегин карайбыз.

Учурда көптөгөн мектептер окуу процессине санариптик технологияларды активдүү киргизүүдө. Бул интерактивдүү доскаларды, компьютердик программаларды, билим берүүчү тиркемелерди, онлайн ресурстарды ж.б. Мындай инструменттер окуучулардын

мотивациясын жогорулатууга, окууну персоналдаштырууга жана санариптик сабаттуулукту эрте жашынан өнүктүрүүгө жардам берет.

Санариптик интеграциянын көйгөйлөрү

Анткен менен башталгыч билим берүүдө санариптик технологияларды интеграциялоодо бир катар көйгөйлөрү да бар. Алар:

- Билим берүү процессинде санариптик технологияларды эффективдүү колдонууга даяр квалификациялуу мугалимдердин жетишсиздиги;
- Мектептерде, өзгөчө алыскы аймактарда жогорку ылдамдыктагы интернетке жана заманбап жабдууларга туташылган интернет булактары жокко эсе;
- Балдардын санариптик технологияларды колдонуусунун коопсуздугуна жана көзөмөлүнө ата-энелердин жана мугалимдердин тынчсыздануусу;

Өнүгүү перспективалары

Кыйынчылыктарга карабастан, башталгыч билим берүүдө санариптик технологиялардын интеграциясы эбегейсиз зор потенциалга ээ. Анын перспективалары төмөнкүлөрдү камтыйт:

- Интернетте билим берүү ресурстарына кеңири жетүү аркылуу билим берүүнүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу жана анын сапатын жогорулатуу;
- Интерактивдүү билим берүү тиркемелерин жана программаларын колдонуу аркылуу окуучулардын сынчыл ой жүгүртүү жөндөмүн, көйгөйлөрдү чечүү жана чыгармачылыгын өнүктүрүү;
- Ар бир окуучунун керектөөлөрүн эске алуу менен ийкемдүү жана жекече окутуу үчүн шарттарды түзүү. . [8, 43-б.]

Бул макалада башталгыч билим берүүдө санариптик технологияларды интеграциялоонун учурдагы абалы жана келечегине сереп салынып, бул процесстин мааниси жана билим берүү тутумунун алдында турган милдеттер көрсөтүлөт.

Санариптик технологияларды башталгыч билимге киргизүүнүн артыкчылыктары:

1. Билим берүү процессинин интерактивдүүлүгү жана жагымдуулугу: Санариптик технологияларды колдонуу интерактивдүү сабактарды, оюн сценарийлерин жана мультимедиялык материалдарды түзүүгө мүмкүндүк берет, бул балдар үчүн окууну кызыктуу жана эсте каларлык кылат;
2. Окутууну жекелештирүү: Санариптик технологиялар окууну ар бир окуучунун жеке муктаждыктарына ылайыкташтырууга мүмкүндүк берет. Бул балдардын кызыгуусу жана жөндөмдүүлүктөрүндөгү айырмачылыктар олуттуу болушу мүмкүн болгон башталгыч мектептин окуучуларына керек болот.
3. Санариптик сабаттуулукту өнүктүрүү: Окуу процессинде компьютерлерди, планшеттерди жана башка санариптик түзүлүштөрдү колдонуу аркылуу балдарды маалымат менен иштөөгө, керектүү ресурстардан маалымат топтоого көнүктүрөт.

Ийгиликтүү тажрыйбалардын мисалдары:

1. Интерактивдүү окутуу аянтчалары: Балдарга оюн аркылуу үйрөнүүгө жана ыкчам пикир алууга мүмкүндүк берүүчү интерактивдүү тапшырмалар, оюндар жана тесттер менен адистештирилген онлайн платформаларды түзүү;
2. Билим берүүчү тиркемелерди колдонуу: окууну, математиканы, англис тилин жана башка предметтерди окутуу үчүн окуу процессине мобилдик тиркемелерди киргизүү, бул балдар үчүн окууну жеткиликтүү жана ыңгайлуу кылат;

3. Интерактивдүү доскалар жана проекторлор: Интерактивдүү доскаларды жана проекторлорду колдонуу мугалимдерге анимация, видео жана башка мультимедиялык материалдарды колдонуу менен динамикалык сабактарды түзүүгө мүмкүндүк берет:

- Башталгыч билим берүүнүн аныктамасы жана анын инсанды калыптандыруудагы мааниси.
- Азыркы коомдо компетенттүү инсанды калыптандыруунун мааниси.

Компетенттүү инсанды калыптандырууда башталгыч билим берүүнүн ролу

1. Психологиялык аспектилери:

- эмоционалдык интеллектти өнүктүрүү;
- коомдук көндүмдөрдү калыптандыруу;
- өзүн-өзү сыйлоо жана өзгөлөрдү колдоо. [2, 39-б.]

2. Педагогикалык методдор:

- оюн сабактар жана алардын окууга жана өзүн өнүктүрүүгө тийгизген таасири;
- окутуунун интерактивдүү формалары; Ролдук оюндар жана драмалаштыруу: Ролдук оюндарды жана сахналоштурууларды уюштуруу – окуучулардын презентациялоо жөндөмүн гана эмес, ар кандай ролдор аркылуу өздөрүнүн талантарын да сынап көрүүгө мүмкүндүк берет, бул алардын эмоционалдык өнүгүүсүнө салым кошуп, баарлашуу жөндөмүн жакшыртат;
- билим берүү процессинде технологияны колдоно алышат.

Оюн сабактар окуучулардын сөздөрдүк фонематикалык кабылдоосун калыптандырууга жардам берет, баланы жаңы маалыматтар менен байытат, акыл-эс тутумун, көңүл бурууну активдештирет, сүйлөө кеби стимулдашат, баланы акыл эмгегине көнүктүрөт жана ошол эле учурда логикалык ой жүгүртүүсүн өнүктүрөт. Заманбап билим берүүнүн милдети ой жүгүртүүгө жөндөмдүү жарандарды тарбиялоо болуп саналат.

3. Маданий аспектилер:

- баалуулуктарды жана жарандык көндүмдөрдү калыптандыруу;
- дүйнөлүк маданият жана тарых менен таанышуу. [7,50 -б.]

Башталгыч мектептен баштап, ар бир окуучу өзүнүн адабияты, маданияты, каада-салты менен тааныш болуусу абзел. Кыргыз элинин баалуулуктары менен таанышып, аны кийинки муундарга калтыруу керек. Алар тууралуу тартылган анимациялык тасмалардан көрсөтүү.

Башталгыч билим берүүдө компетенттүү инсанды калыптандыруунун негизги принциптери:

1. Билим берүү процессин индивидуалдаштыруу:

- ✓ ар бир баланын жеке өзгөчөлүктөрүн эске алуу;
- ✓ программаны окуучулардын керектөөлөрүнө ылайыкташтыруу.

2. Көз карандысыздыкты жана демилгени колдоо:

- ✓ билимди өз алдынча издөө үчүн шарттарды түзүү;
- ✓ чыгармачылыкка жана чыгармачылык ой жүгүртүүгө түрткү берүү.

3. Үй-бүлө менен кызматташуу:

- ✓ билим берүү процессине ата-энелерди тартуу;
- ✓ баланын ийгиликтүү өнүгүүсү үчүн мугалимдер менен ата-энелердин өнөктөштүгү.

Ар бир ата-эне баланын өнүгүүсүнө, билим алуусуна, окуп жаткан классташтарына көңүл буруусу абзел. Себеби, чөйрөдөн көп нерсе окуучу үчүн көз каранды болуп саналат.

Башталгыч билим берүүнү өнүктүрүүнүн көйгөйлөрү жана перспективалары:

- башталгыч билим берүүнүн учурдагы абалын талдоо;
- проблемалуу аспектилерди жана аларды чечүүнүн жолдорун аныктоо;
- компетенттүү инсанды калыптандыруунун шартында башталгыч билим берүүнү өнүктүрүүнүн перспективалары. компетенттүү инсанды калыптандыруудагы ийгиликтүү тажрыйбалардын мисалдары иштеп чыгуу.

1. Окууга комплекстүү мамиле кылуу:

- реалдуу дүйнөлүк көйгөйлөрдү чечүү үчүн бир нече предметтерди бириктирген кайчылаш долбоорлор менен иштөө;
- билим берүүнүн акыркы технологияларын колдонуу: интерактивдүү доскалар, жекелештирилген окутуу үчүн онлайн платформалар.

2. Социалдык-эмоционалдык көндүмдөрдү өнүктүрүү:

- Эмпатияны өнүктүрүүчү программаларды иштеп чыгуу, чыр-чатакты чечүүгө багытталган тренингдерге катышуу

3. Жергиликтүү коомчулук менен кызматташуу:

- Кесиптердин өкүлдөрү менен жолугушууларды уюштуруу, жергиликтүү ишканаларга жана мекемелерге баруу.

4. Ата-энелердин катышуусун колдоо:

- Окутуу ыкмалары боюнча ата-энелер курстары, ата-энелер чогулуштары жана консультацияларды өткөрүп туруу. Бардык иштерди апаларга жүктөбөстөн, аталар мектебин түзүү. Жыйналыштарга аталарды катыштыруу, коомчулук иштерге тартуу ж.б.

Азыркы дүйнөдө башталгыч билим берүүнүн алдында окуучулардын керектөөлөрүнүн жана жөндөмдүүлүгүнүн ар түрдүүлүгү, технологиянын тез өнүгүшү жана коомдун өзгөрүп жаткан талаптары сыяктуу бир катар көйгөйлөр турат. Бирок, туура мамиле жана ар бир баланын жеке муктаждыктарына көңүл буруу менен башталгыч мектептин окуучуларын туура тарбиялоого боло турган эффективдүү программанын негизинде иш алып барууга болот.

Келечекте башталгыч билим берүүнү өнүктүрүү маданий-социалдык контексттердин көп түрдүүлүгүн эске алуу менен окутуунун барган сайын ийкемдүү жана инновациялык ыкмаларын түзүүгө, ошондой эле мектеп, үй-бүлө жана жергиликтүү коомчулуктун өнөктөштүгүн чыңдоого багытталышы керек.

1. Башталгыч мектептин окуучуларынан баштап санариптик сабаттуулукту өнүктүрүү:

- ✚ билим берүү процессине маалыматтык-коммуникациялык технологияларды интеграциялоо, санариптик сабаттуулукту өнүктүрүү үчүн балдарга компьютер жана интернет колдонуу көндүмдөрүн үйрөтүү.

2. Көп маданияттуу билим берүү:

- ✚ балдарга ар улутту сыйлоону жана алардын айырмачылыктарын кабыл алууну өнүктүрүүгө мүмкүндүк берүү жана түркүн элдин маданияты жана салттары менен таанышууга көмөктөшөшүү. [9, 15-б.]

Азыркы проблемалар жана перспективалар

Башталгыч билим берүүнүн алдында турган милдеттерге тез өзгөрүп жаткан дүйнөгө ыңгайлашуу, жаңы технологияларды интеграциялоо, бардык балдар, анын ичинде өзгөчө билимге муктаж балдар үчүн билим берүүнүн жеткиликтүүлүгүн жана сапатын камсыз кылуу зарылчылыгы кирет.

Бирок, инновациялык ыкмаларды өнүктүрүү жана окутуунун заманбап ыкмаларын жигердүү киргизүү менен башталгыч билим берүү мекемелеринде компетенттүү инсанды калыптандыруунун эффективдүү куралы гана болбостон, балдар үчүн кубанычтын жана канааттануунун булагы болуп, алардын окууга болгон кызыгуусун арттырууга жана билимин өнүктүрүүгө өбөлгө болуусу шарт.

Жыйынтыгында, коомдун ийгиликтүү келечегин камсыз кылуу үчүн башталгыч билим берүүнү колдоо жана практиканы өркүндөтүү маселеси кароо.

Башталгыч билим берүү өзгөрүүлөргө ийгиликтүү көнүп, коомго активдүү катыша алган компетенттүү инсанды калыптандырууда негизги ролду ойнойт. Заманбап окутуу практикасын, технологияны жана ата-энелер жана коомчулук менен активдүү байланышты интеграциялоо менен биз заманыбыздын чакырыктарына жооп берген жана ар бир инсанды толук кандуу өнүктүрүүгө умтулган сапаттуу билим бере алабыз.

Санариптик технологияларды башталгыч билим берүүгө интеграциялоо – заманбап билим берүүнү өнүктүрүүдөгү маанилүү багыт болуп саналат. Бирок бул процесс ийгиликтүү болушу үчүн мугалимдерди даярдоо, жабдууларды жана интернеттин жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу, билим берүү процессинде технологияны коопсуз жана эффективдүү колдонуу сыяктуу кыйынчылыктарды жеңүү керек. Санариптик технологияларды башталгыч билим берүүгө интеграциялоонун келечегин ишке ашыруу – бардык балдар үчүн кызыктуу, натыйжалуу жана жеткиликтүү окуу чөйрөсүн түзөт.

Колдонулган адабияттар:

1. Давыдов, В. В. Теория развивающего обучения. Издательство "Педагогика" 1986.
2. Лурия, А. Р. Высшие корковые функции человека и их нарушения при локальных поражениях мозга. Психологический журнал, 1982 №3, – С.37-44.
3. Леонтьев, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Политиздат 1975.
4. Гудков, Д. Б., & Кон, И. С. (). Дети и родители. Разговоры об отношениях. Издательство "АСТ" 2008.
5. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии. Издательство "Педагогика".1989
6. Мамардашвили, М. К. Человек и общество. Педагогическая мысль. 2004.
7. Мырзадаирова Д.Ш. Баяндама жазууга үйрөтүү (Окуу орус тилинде жүргүзүлгөн мектептердин кыргыз тили жана адабияты мугалимдери үчүн усулдук колдонмо) Бишкек 2020.
8. Крылова, И. В. Развитие личности младшего школьника в образовательной среде. Издательство "Просвещение".2011
9. Леонтьев, Д. А. Культурно-историческая психология развития и образование. Смысл. 2013
10. Веракса, Н. Е. Психология обучения. Просвещение. 2010
11. Поляни, Л. Личность и нравственность. Московский центр неприкосновенности личности. 2007

Рецензент: кандидат педагогических наук, доцент Казиева Г.К.